

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О. М.
МАРЗЄЄВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ»**

**Вінницький національний медичний університет
ім. М. І. Пирогова Кафедра медицини катастроф
та військової медицини**

Інструктивно-методичні підходи до реалізації збереження психічного здоров'я в екстремальних умовах

**Доктор мед.наук, доцент
кафедри медицини
катастроф та військової медицини
Чорна В.В.**

Актуальність теми

- ▶ Збереження психічного, душевного та громадського здоров'я у сучасному світі при зростанні психоемоційного навантаження, інформаційного впливу, стресів у екстремальних умовах війни є одним із головних напрямків охорони здоров'я України.
- ▶ Постійний стрес, війна, втрата близьких і невизначеність майбутнього створили величезний запит на психологічну, психотерапевтичну допомогу. Зокрема, на основі наукового дослідження встановлено, що у 32% респондентів є усі симптоми ПТСР (посттравматичного стресового розладу) та у 73% середній та високий рівень тривожності.
- ▶ Однак, згідно з дослідженням Gradus Research, лише 26,0% українців готові звертатися до психологів. Причин декілька: люди бояться натрапити на некваліфікованих спеціалістів; невідповідальне ставлення до свого здоров'я, нерозуміння можливих наслідків; міфи та стереотипи, що якщо ти звертаєшся до психолога, то одразу отримаєш ярлик «псих», люди дізнаються тощо.
- ▶ На базі кластерних та надкластерних лікарень у 2025 році заплановано створити мережу з 200 центрів ментального здоров'я. За майже три роки повномасштабної війни понад 17 тис. сімейних лікарів пройшли навчання mhGAP, майже 10 000 із них вже надають безоплатні послуги з охорони ментального здоров'я. У питаннях ментального здоров'я українці найбільше довіряють психологу і психотерапевту (24,0%), сімейному лікарю (16,0%), психіатру (15,0%), які мають договір з НСЗУ на пакет «Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги». Станом на 26 березня 2024 р., такі договори уклав 991 заклад (компанія «Gradus Research» у межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я).
- ▶ Понад тисяча медзакладів має контракти з НСЗУ для надання послуг з лікування психологічних розладів на первинній ланці допомоги. Наразі з 200 сформовані вже 23 (11,5%) центри ментального здоров'я у 8 областях – Тернопільській, Львівській, Вінницькій, Полтавській, Дніпропетровській, Житомирській, Рівненській та Сумській шляхом створення мультидисциплінарних команд, до складу яких входитимуть лікарі-психіатри, психологи, психотерапевти та інші фахівці.

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

- ▶ **МЕТА:** вдосконалення принципів забезпечення ефективності взаємозв'язку у наданні психологічної, психотерапевтичної, психіатричної допомоги населенню України в екстремальних умовах (у воєнний і післявоєнний час).
- ▶ **МЕТОДИ:** Проаналізувати та встановити відповідність законодавств України у сфері охорони психічного здоров'я

Завдання дослідження

- ▶ Проаналізувати та встановити відповідність законодавств України у сфері охорони психічного здоров'я, а саме:
- ▶ Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» № 4223-ІХ від 15.01.2025 р. (друге читання) – введення в дію, відбудеться 07.02.2026 р;
- ▶ Закон України «Про психіатричну допомогу» № 1489-ІІІ від 01.01.2025 р. (зі змінами);
- ▶ проект Закону України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню України»;
- ▶ Розробити комплекс профілактичних заходів у сфері охорони психічного здоров'я шляхом взаємодії всіх Законів на трьох рівнях надання медико-психологічної, психотерапевтичної, психіатричної допомоги;
- ▶ Розробити головний, єдиний напрямок мультидисциплінарної та міжсекторальної взаємодії на всіх рівнях різних сфер у наданні допомоги з запровадженням міжнародних і європейських стандартів для забезпечення створення оптимальних умов для надання медико-психологічної, психотерапевтичної, психіатричної допомоги в екстремальних умовах воєнного та післявоєнного стану в Україні.

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» ПЕРЕВАГИ	Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» НЕДОЛІКИ
Новий закон - це шанс змінити ситуацію, захистити як клієнтів, так і фахівців. Він запроваджує чіткі стандарти, сертифікацію, контроль за якістю послуг та підвищення якості психологічної просвіти, роботодавці матимуть змогу створити програму психосоціальної підтримки на робочому місці для працівників, де працюють понад 50 осіб	можуть призвести до збільшення фінансового навантаження на роботодавців. Водночас є сумнів, чи здатні навіть великі організації ефективно створювати такі служби психічного здоров'я
Буде створена Національна комісія з питань психічного здоров'я, яка займатиметься: - у розробленні нормативно-правових актів, пропозицій, планів дій, проектів програм, стратегій та рекомендацій, - буде звітувати про свою діяльність ВР України, Президенту, КМУ, - проводити координацію діяльності заінтересованих сторін у сфері психічного здоров'я та здійснює міжнародне співробітництво, - створює і веде Державний реєстр саморегульованих організацій, Реєстр надавачів послуг, - здійснює сертифікацію фахівців з видачею сертифікатів, що підтверджуватимуть професійний рівень. - розробкою стандартів, які відповідають міжнародним нормам. - моніторингом якості психологічних послуг.	<i>У статті 20 про Національну комісію йдеться, що туди будуть призначати членів за рішенням Кабінету Міністрів України, є ризиковано з точки зору політичного впливу чи, наприклад, рішень цієї комісії, які б несли під собою деякі політичні, а не професійні підтексти, мають входити представники громадськості, а відбір експертів має проводитися на конкурсній основі</i>

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні»
ПЕРЕВАГИ

Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні»
НЕДОЛІКИ

Саморегулівні організації
відіграватимуть ключову роль у
сертифікації та навчанні. Вони також
забезпечуватимуть професійний розвиток і
впровадження міжнародних стандартів.

-Питання з підготовкою психотерапевтів в Україні потребує великих змін — значно краще деталізованих, ніж у закону, який зосереджує увагу переважно на контролі за діяльністю психотерапевтів,

-Закон передбачає сертифікацію фахівців, але як бути впевненими, що цей процес не перетвориться на формальність? Сертифікати повинні підтверджувати кваліфікацію, а не видаватися заради галочки чи домовленості. Якщо контроль буде недостатнім, нова система може відтворити старі проблеми або навіть погіршити ситуацію, створивши **додаткове джерело монополізації та корупції.** Судова система потребує реформування яку ще не провели, а це може вплинути як на захист пацієнтів, так і фахівців.

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» ПЕРЕВАГИ	Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» НЕДОЛІКИ
Закон покладає важливу роль на органи місцевого самоврядування. Їхні завдання: - створення місцевих психологічних служб, щоб забезпечити доступ до допомоги навіть у найвіддаленіших громадах; - інформаційні кампанії для населення про важливість психічного здоров'я; - навчання фахівців у співпраці з професійними організаціями; - підтримка шкіл, лікарень і громадських установ, щоб допомога була доступною для кожного.	Багато органів місцевого самоврядування не мають достатніх ресурсів для створення повноцінних психологічних служб, особливо в сільських громадах, де часто не вистачає навіть базової інфраструктури. Навіть якщо закон надає громадам чіткі зобов'язання, їхнє виконання без фінансової підтримки залишиться лише на папері. Нерівний доступ до послуг. Мешканці великих міст, ймовірно, отримають кращі послуги завдяки більшій кількості професіоналів та розвиненій інфраструктурі. Водночас мешканці сільських та віддалених регіонів можуть залишитися поза увагою цієї реформи, хоча саме ці громади часто найбільше потребують допомоги і для цього повина бути розвинута система мобільних психологічних служб, які зможуть виїжджати з більших громад до менших, а також організація онлайн-консультацій, телемедичні консультації фахівців.

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» ПЕРЕВАГИ	Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» НЕДОЛІКИ
Закон покладає важливу роль на органи місцевого самоврядування. Їхні завдання: створення місцевих психологічних служб, щоб забезпечити доступ до допомоги навіть у найвіддаленіших громадах;	У Законі майже не враховано проблеми психіатрії, соціальні послуги для осіб з розладами психіки які варто розв'язати. Серед важливих питань, це превенція суїцидальності, деінституціоналізація психіатричних лікарень і закладів соціального захисту, де перебувають люди з психічними розладами, захист прав пацієнтів, розвиток сервісів з охорони психічного здоров'я у громадах, доступну і гуманну психіатричну допомогу та соціальні послуги для осіб з психічними розладами (необхідні підзаконні акти).

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» ПЕРЕВАГИ	Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» НЕДОЛІКИ
Стаття 25 - П.1.психосоціальна допомога; перенаправлення осіб у разі необхідності для отримання інших видів допомоги або спеціалізованих послуг, забезпечення комплексної підтримки та безперервності допомоги. П.4 Перша психологічна допомога - це короткотривалий вид допомоги, яка може надаватися особою, що не є фахівцем у сфері психічного здоров'я, проте пройшла навчання і володіє базовими навичками надання першої психологічної допомоги.	відсутні обґрунтування щодо міжгалузевого взаємозв'язку інформаційної єдиної електронної системи психологічно-соціальної допомоги. Цей пункт суперечить Статті 26 п.2.6 та статті 27 цього Закону і потрібно його убрати і написати, що лише фахівці сертифіковані і мають вищу освіту мають право надавати цю допомогу

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» ПЕРЕВАГИ	Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» НЕДОЛІКИ
Розділ V. КАДРОВЕ, НАУКОВЕ ТА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я Стаття 34. Кадрове забезпечення системи охорони психічного здоров'я	Фахівців у сфері психічного здоров'я потрібно перерахувати за якою спеціальністю.

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Закон України «Про психіатричну допомогу» ПЕРЕВАГИ	Закон України «Про психіатричну допомогу» НЕДОЛІКИ
- амбулаторна психіатрична допомога, - стаціонарна психіатрична допомога	безоплатне надання медичної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, у державних та комунальних закладах охорони здоров'я декларативний характер
Психіатрична допомога надається закладами з надання психіатричної допомоги всіх форм власності, а також лікарями-психіатрами за наявності ліцензії, отриманої відповідно до законодавства.	- Відсутній взаємозв'язок між соціальною сферою, працевлаштуванням, - Не поліпшують житлові умови осіб, які страждають на психічні розлади (як це прописано в Законі), - Заходи фізичного обмеження та (або) ізоляції особи, яка страждає на психічний розлад, при наданні їй психіатричної допомоги застосовуються за призначенням та під постійним контролем лікаря-психіатра чи іншого медичного працівника - явища СТИГМАТИЗАЦІЇ
Розділ IV КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ З НАДАННЯ ПСИХІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ	

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Закон України «Про психіатричну допомогу» ПЕРЕВАГИ	Закон України «Про психіатричну допомогу» НЕДОЛІКИ
амбулаторна психіатрична допомога, стаціонарна психіатрична допомога	Особи під час перебування у закладі з надання психіатричної допомоги, мають право (декларативний характер) на: -спілкування з іншими особами, в тому числі з адвокатом або іншим законним представником, без присутності сторонніх осіб згідно з правилами внутрішнього розпорядку закладу з надання психіатричної допомоги; -повідомлення будь-якої особи за своїм вибором про надання їм психіатричної допомоги; -забезпечення таємниці листування при відправці та отриманні будь-якої кореспонденції; -доступ до медіа; -дозвілля, заняття творчою діяльністю; -відправлення релігійних обрядів, додержання релігійних канонів;

Взаємозв'язок між Законами України

Закон
«Про систему
охорони
психічного
здоров'я в
Україні»
№ 4223-IX від
15.01.2025 р.

Проект Закону
«Про
психологічну,
психотерапевт
ичну допомогу
населенню
України»

Закон
«Про
психіатричну
допомогу»
№ 1489-III від
01.01.2025 р.

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 2. Основні поняття, що використовуються у цьому законі:

Психологічний вплив, Психотерапевтичний вплив, Психологічна допомога (перша), Психотерапевтична допомога, Особи, які надають психологічну, психотерапевтичну допомогу:

Психолог - "Психологія" (магістр, спеціаліст) успішно пройшов супервізію та/або стажування і склав кваліфікаційний іспит;

Лікар - психолог - фахівець, який має повну вищу освіту (магістр, спеціаліст,) за напрямом підготовки "Медицина", спеціалізацію за фахом "Медична психологія";

Клінічний психолог - особа, яка проводить діагностичні дослідження та аналіз психіатричних порушень у осіб із соматичними та психологічними розладами або відхиленнями психіки, який має повну вищу освіту (магістр, спеціаліст,) за напрямом підготовки "Медицина", спеціалізацію за фахом "Медична психологія" або «Клінічна психологія» спеціалізацію за фахом "Психотерапія»;

Лікар-психотерапевт - фахівець, який має повну вищу освіту за напрямом підготовки "Медицина", «Медична психологія» або «Клінічна психологія» спеціалізацію за фахом "Психотерапія".

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 5. Державна політика у сфері психологічної, психотерапевтичної допомоги населенню України

- 1) створення умов, що забезпечують психологічний добробут та підвищення якості життя населення в Україні;
- 2) підтримання **психічного та соматичного здоров'я, оптимізацію психічного розвитку, адаптацію, саморозвиток, самореалізацію, реабілітацію населення України;**
- 3) забезпечення рівних можливостей всім громадянам України незалежно від національності, статі, віку, соціального стану, політичних переконань та ставлення до релігії у реалізації права на отримання психологічної, психотерапевтичної допомоги;
- 4) здійснення заходів, що сприяють попередженню, вирішенню, подоланню важких життєвих та кризових ситуацій та їх наслідків особами, які мають психологічні проблеми (у тому числі: **неповнолітні; молодь; інваліди; самотні та багатодітні батьки**, які виховують неповнолітніх дітей, дітей; неблагополучні сім'ї, сім'ї, які перебувають у важкій життєвій ситуації, вагітні, безробітні, особи, звільнені з установ, що виконують покарання у вигляді позбавлення волі, особи передпенсійного віку та пенсіонери, громадяни, звільнені з військової служби, та члени їх сімей; особи, схильні до суїциду, особи, хворі громадяни (онкологія, ВІЛ/СНІД-інфекція, венерологія, туберкульоз та інші) та їхні родичі; особи, які постраждали при надзвичайних ситуаціях, воєнних діях, родичі постраждалих та загиблих);
- 5) координацію діяльності державних органів, державних установ, які беруть участь у розробці та реалізації заходів у сфері психічного здоров'я, психологічної, психотерапевтичної допомоги;
- 6) координацію діяльності у сфері психічного здоров'я, психологічної, психотерапевтичної допомоги з діяльністю за іншими напрямками економічної та соціальної політики;
- 7) моніторинг соціальної напруженості та негативних психологічних тенденцій у суспільстві,
- 8) здійснення державного контролю та нагляду у сфері психічного здоров'я, психологічної допомоги;
- 9) сприяння **розвитку трудових ресурсів, підвищенню ефективності праці та психологічної комфортності на робочих місцях шляхом створення роботодавцями кабінетів (зон) психологічного розвантаження;**
- 10) міжнародне співробітництво у вирішенні проблем у сфері психічного здоров'я, психологічної допомоги, включаючи питання, пов'язані з психологічною допомогою громадянам України за межами території України та іноземним громадянам на території України, дотримання міжнародних норм.

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 6. Основні принципи та напрями системи психологічного, психотерапевтичного забезпечення населення України

Основними принципами та напрямками системи психологічної, психотерапевтичної допомоги є:

- 1) **правомірність** - відповідність заходів психологічного забезпечення вимогам законодавства України;
- 2) **гуманізм** - діяльність суб'єктів психологічного забезпечення ґрунтується на засадах загальнолюдських, моральних, етичних цінностей та ідеалів для забезпечення поваги до особистості, усебічного, гармонійного розвитку особистості, збереження її цілісності та психологічного здоров'я;
- 3) **толерантність** - готовність та позитивна установка суб'єктів системи психологічного забезпечення до прийняття психології, поглядів іншої людини, її індивідуальних відмінностей, у тому числі за ознаками раси, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, мови, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання;
- 4) **добровільність** - добровільна згода та активна участь особи, до якої вживаються заходи психологічного забезпечення;
- 5) **своєчасність, доступність, адресність** - якісна психологічна, психотерапевтична допомога коли потребує людина без будь яких перешкод;
- 6) **конфіденційність** - нерозголошення інформації стосовно особи, отриманої в результаті психологічних, психотерапевтичних заходів, застосування отриманих відомостей виключно для надання цій особі кваліфікованої психологічної допомоги;
- 7) **науковість** - наукова обґрунтованість підходів, форм, методів, обсягу, термінів у реалізації заходів психологічного забезпечення;
- 8) **об'єктивність** - застосування суб'єктами системи психологічного забезпечення в практичній діяльності стандартизованих, надійних, валідних та адаптованих психологічних методик і технологій;
- 9) **комплексність і систематичність** - використання в заходах психологічного забезпечення взаємодоповнюючих методів, форм, обсягу, місця, термінів роботи, системного врахування особливостей і закономірностей психологічних проявів особистості одержувача психологічної, психотерапевтичної допомоги.
- 10) **неприпустимість відмови у наданні** психологічної допомоги;

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 7. Повага та дотримання прав громадян України, іноземних громадян, а також осіб без громадянства у сфері психологічної допомоги та забезпечення пов'язаних із цими правами державних гарантій

Стаття 8. Добровільність здобуття психологічної допомоги

Стаття 9. Своєчасність, доступність та якість психологічної, психотерапевтичної допомоги

Своєчасність, доступність та якість психологічної, психотерапевтичної допомоги забезпечуються:

- 1) **наближеністю надання психологічної допомоги до місця проживання (амбулаторії первинної медичної допомоги (кабінети психологічного здоров'я/громадського здоров'я), центри психологічного здоров'я/громадського здоров'я), місця роботи (кімнати (зони) психологічного розвантаження), навчання (кабінети психолога, кабінети психологічного здоров'я) та ін.;**
- 2) **наявністю необхідної кількості психологів, лікарів-психологів, клінічних психологів, лікарів-психотерапевтів та рівнем їх кваліфікації;**
- 3) **можливістю вибору осіб, які надають психологічну, психотерапевтичну допомогу відповідно до цього закону;**
- 4) **застосуванням алгоритму дій, стандартів психологічної допомоги та порядків надання першої психологічної допомоги;**
- 5) **наданням гарантованого обсягу безкоштовної психологічної, психотерапевтичної допомоги відповідно до Конституції України;**
- 6) **транспортною та іншою доступністю осіб, які надають психологічну допомогу, для всіх груп населення, у тому числі інвалідів та інших маломобільних груп населення.**

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 10. Адресна психологічна, психотерапевтична допомога

Адресність психологічної, психотерапевтичної допомоги забезпечується шляхом надання одержувачу психологічної, психотерапевтичної допомоги різних методів/видів психологічної допомоги та у різноманітних формах, обсягу, місця, термінів адекватних його проблемній ситуації, що враховує його індивідуальні потреби, особливості та можливості.

Стаття 11. Комплексність психологічної допомоги

Комплексність психологічної допомоги забезпечується використанням різних видів, форм, технік, технологій надання психологічної, психотерапевтичної допомоги, вибір яких обумовлюється багатоаспектністю психологічних проблем одержувача психологічної допомоги та наявними можливостями особи, яка надає психологічну, психотерапевтичну допомогу.

Стаття 12. Системність психологічної, психотерапевтичної допомоги

Системність психологічної, психотерапевтичної допомоги забезпечується всебічним використанням можливостей внутрішніх ресурсів та зовнішнього соціального середовища одержувача психологічної допомоги для сприяння у вирішенні ним власних актуальних психологічних проблем, що виникають на різних етапах його життєдіяльності.

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 13. Професіоналізм психологічної, психотерапевтичної допомоги

Професіоналізм психологічної, психотерапевтичної допомоги забезпечується відповідністю кваліфікації кадрового складу осіб, які надають психологічну допомогу, встановленим цим законом вимогам, та вимог стандартів, систематичним підвищенням кваліфікації психологів, лікарів-психологів, клінічний-психолог, лікарів-психотерапевтів системою внутрішнього та зовнішнього контролю.

Стаття 14. Неприпустимість відмови у психологічній, психотерапевтичній допомозі

Стаття 15. Конфіденційність психологічної, психотерапевтичної допомоги

Стаття 16. Місця застосування методів психологічного і психотерапевтичного допомоги:

- У закладах Міністерства праці та соціальної політики України визначаються відповідно до Закону України "Про соціальні послуги"
- У закладах навчально-виховного процесу (кабінети психолога, кабінети психологічного здоров'я, шкільні центри здоров'я) у закладах Міністерства освіти і науки України визначаються відповідно до Закону України "Про освіту" ([1060-12](#))
- У закладах психологічній службі які підпорядковані МВС, МСП України,
- У амбулаторіях первинної медичної допомоги (кабінети психологічного здоров'я/громадського здоров'я), центри психологічного здоров'я/громадського здоров'я), приватні центри, кабінети, ФОПи які мають ліцензування на провадження господарської діяльності з медичної практики.

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 17 **ОСНОВНІ ВИДИ** психологічної, психотерапевтичної допомоги

Основними видами психологічної, психотерапевтичної допомоги є:

- психологічна підтримка,
- психологічний супровід,
- психологічна допомога,
- психологічне консультування,
- психологічний аналіз та психотерапія,
- психологічна діагностика,
- психологічна експрес-діагностика,
- психологічна корекція,
- психологічна реабілітація,
- психопрофілактика,
- психологічна просвіта,
- психологічний тренінг
-
-

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 18. Основні форми психологічної, психотерапевтичної допомоги населенню України (очна, дистанційна (телемедична), заочна), від кількості учасників (індивідуальна, групова), від часових параметрів (короткострокова, довгострокова, екстрена).

Остаточний вибір форми, виду та обсягу психологічної допомоги здійснює одержувач психологічної допомоги (людиноцентричний напрямок)

Очна психологічна допомога надається за безпосередньої взаємодії психологом, лікарем-психологом, клінічним психологом, лікарем-психотерапевтом та одержувача психологічної, психотерапевтичної допомоги у спеціально призначеному приміщенні, доступному для інвалідів та інших маломобільних громадян, забезпеченому всіма засобами комунально-побутового обслуговування та оснащеним телефонним зв'язком (амбулаторії первинної медичної допомоги (кабінети психологічного здоров'я/громадського здоров'я), центри психологічного здоров'я/громадського здоров'я), місця роботи (кімнати (зони) психологічного розвантаження), навчання (кабінети психолога, кабінети психологічного здоров'я) та ін.;

Дистанційна (телемедична) - надання телемедичної психологічної та психіатричної медичної допомоги за допомогою Internet мережі, інтернет-платформ, веб-додатків, програм які встановлені на смартфонах, планшетах, комп'ютерах/ноутбуках пацієнтів, психологічна допомога надається за безпосередньої взаємодії психологом, лікарем-психологом, клінічним психологом, лікарем-психотерапевтом та одержувача психологічної допомоги або без безпосередньої взаємодії з використанням технічних засобів, що забезпечують технічні умови психологічної допомоги, що якісно надається.

Заочна - (телефонна (гаряча лінія для дорослих та дітей), центр психологічної служби) психологічна допомога надається за безпосередньої взаємодії психологом, лікарем-психологом, клінічним психологом, лікарем-психотерапевтом та одержувача психологічної допомоги або без безпосередньої взаємодії з використанням технічних засобів, що забезпечують технічні умови психологічної допомоги, що якісно надається. Індивідуальна психологічна допомога надається одержувачу психологічної допомоги віч-на-віч за відсутності сторонніх осіб, як правило, протягом від 25 до 90 хв.

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 18. Основні форми психологічної, психотерапевтичної допомоги населенню України (очна, дистанційна (телемедична), заочна), від кількості учасників (індивідуальна, групова), від часових параметрів (короткострокова, довгострокова, екстрена):

Групова психологічна допомога надається сім'ї (що складається із двох і більше осіб), групі одержувачів психологічної допомоги, як правило, протягом від 45 до 180 хвилин.

Короткострокова психологічна допомога застосовується для вирішення актуальної проблеми одержувача психологічної допомоги чи проблемної ситуації, триває від одного прийому (від 30 хвилин) до кількох прийомів протягом кількох тижнів, місяців.

Довгострокова психологічна допомога: застосовується для психологічного аналізу та дослідження особистісного змісту проблем, причин та умов їх виникнення, а також для немедичної психотерапії у випадках, коли опрацьовується безліч деталей, ефект розвивається повільно та носить стійкий характер; продовжується не менше року. Частота зустрічей визначається за згодою обох сторін.

Екстрена психологічна допомога забезпечує невідкладне психологічне консультування одержувачів психологічної допомоги, сприяє мобілізації їх фізичних, духовних, особистісних, інтелектуальних ресурсів для виходу з кризового стану, сприяє запобіганню розвитку психічних станів, що становлять небезпеку для особистості та суспільства.

Стаття 21 Перелік підстав для відмови чи припинення психологічної допомоги

1. Підставами для відмови чи припинення психологічної, психотерапевтичної допомоги є:
 - невідповідність запиту одержувача психологічної допомоги видам психологічної, психотерапевтичної допомоги, що надається особою, яка надає психологічну, психотерапевтичну допомогу;
 - недотримання одержувачем психологічної, психотерапевтичної допомоги правил прийому, встановлених особою, яка надає психологічну, психотерапевтичну допомогу;
 - психічні розлади та розлади поведінки, виявлені при зверненні або у процесі надання психологічної, психотерапевтичної допомоги, що потребують.
2. Особи, які потребують за станом здоров'я спеціалізованої медичної допомоги, рекомендується звернутися на добровільне лікування до медичних закладів.
3. Допускається одночасно отримувати психологічну допомогу та лікування у інших спеціалізованих медичних закладах

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 22. Права та обов'язки отримувача психологічної, психотерапевтичної допомоги

- 1) отримання професійної, кваліфікованої та спеціалізованої психологічної допомоги за дотримання ним норм і правил, встановлених цим законом;
 - 2) **вибір особи**, яка надає психологічну, психотерапевтичну допомогу, психолог, лікар-психолог, клінічний психолог, лікар-психотерапевт виду психологічної, психотерапевтичної допомоги та форми її надання;
 - 3) отримання інформації про свої права, а також у доступній для них формі та з урахуванням їхнього психологічного стану інформації про характер наявних у них психологічних проблем та застосовуваних методів надання психологічної, психотерапевтичної допомоги, отримання інформації про результати психологічної діагностики, мету, зміст психологічної допомоги;
 - 4) відмову від отримання психологічної, психотерапевтичної допомоги на будь-якому етапі її надання із **зазначенням причини** такої відмови.
 - 5) поважне та гуманне ставлення;
 - 6) захист своїх прав та законних інтересів згідно Конституції України, у тому числі в судовому порядку.
 - 7) пацієнт має **на вибір місця та форми отримання** допомоги, як у державних, так, і у приватних закладах.
 - 8) **вибирати та змінювати суб'єкта** надання послуг.
- 2.Збір даних**, використання як об'єкта наукових психологічних досліджень чи навчального процесу, фото-відео чи кінозйомка, а також присутність третіх осіб у процесі надання психологічної допомоги допускається лише за письмовою або усною умови праці психолога згодою отримувача психологічної допомоги або його законного представника.
- 3. У зв'язку з об'єктивною неможливістю відвідувати державні заклади та організації**, що надають психологічну, психотерапевтичну допомогу, така **допомога може надаватися вдома**. Порядок надання психологічної, психотерапевтичної допомоги вдома встановлюється, відповідно, уповноваженим органом виконавчої влади у сфері психологічної допомоги, уповноваженим органом виконавчої влади суб'єкта України у сфері психологічної допомоги.
4. Одержувач психологічної, психотерапевтичної допомоги вправі відмовитися від її отримання на будь-якому етапі її надання.
 5. **Одержувач психологічної, психотерапевтичної допомоги зобов'язаний:**
 - 1) за можливості **дотримуватись виконувати рекомендації** психолога, лікаря-психолога, лікаря-психотерапевта;
 - 2) співпрацювати зі психологом, лікарем-психологом, лікарем-психотерапевтом при наданні психологічної, психотерапевтичної допомоги;
 - 3) **повідомляти про наявність захворювань**, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб, або для одержувача психологічної допомоги;
 - 4) **поважати роботу психолога;**
 - 5) **дотримуватись домовленостей про робочий час психолога для роботи з пацієнтом.**

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 23. Право на отримання безкоштовної психологічної, психотерапевтичної допомоги

Психологічна допомога надається безкоштовно для пацієнта державними установами у визначеному обсязі відповідно до законів України та інших нормативних правових актів України.

За Програмою медичних гарантій Національною службою здоров'я України (НСЗУ) у межах **нового пакета «Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги»** лікар первинної медичної допомоги який сертифікований **програмою mhGAP** від провайдерів: ВООЗ, Світовий банк, проєкт МН4U, Лікарі світу, Лікарі без кордонів, Міжнародний медичний корпус, Академія сімейної медицини України, проєкт Deloitte, проєкт HOPE, НУО «Проліска», проєкт РАСТ» має надати пацієнту базову психологічну допомогу та скласти план його ведення і лікування в межах своєї компетенції.

Лікар первинної ланки має оцінити клінічний стан пацієнта, зокрема фізичний та психологічний, щоб виявити тривожні стани, депресії та інші розлади психічного здоров'я. Якщо потрібно, пацієнта направлять на проведення лабораторних та інструментальних досліджень чи на **консультацію до психолога, лікаря-психолога, клінічного психолога, лікаря-психотерапевта, лікаря-психіатра.**

Також у межах цього пакета сімейні лікарі надаватимуть психологічну підтримку членам родини, які доглядають за пацієнтом.

Послуга надається амбулаторно або за місцем перебування пацієнта, якщо на це є рішення лікаря первинної ланки.

Щоб отримати психологічну допомогу у сімейного лікаря, пацієнт може звернутися до центру первинної допомоги без направлення. Знайти медзаклад, який надає такі послуги, можна, зателефонувавши в контакт-центр НСЗУ 16-77.

Обєм пакету передбачає:

першу психологічну допомогу;

фізикальне обстеження, диференціальну діагностику, перевірку на психічні та неврологічні розлади та інші розлади психічного здоров'я; оцінку психічного статусу дітей для виявлення емоційних, поведінкових розладів, насильства (фізичного, сексуального, емоційного, занедбаності та інших форм жорстокого поводження);

за необхідності направлення на лабораторні та інструментальні дослідження і направлення до лікаря-психіатра для діагностики та надання рекомендацій щодо лікування наявних психічних розладів;

план ведення та лікування в межах компетенції сімейного лікаря;

застосування психосоціальних, а також фармакологічних і поведінкових втручань;

за відсутності покращень у стані - направлення до лікарів-спеціалістів чи до інших медзакладів тощо.

Законами суб'єктів України можуть встановлюватися додаткові умови та гарантії безоплатного надання психологічної, психотерапевтичної допомоги. При умові якщо пацієнт бажає збільшити обєм, тривалість психологічної, психотерапевтичної допомоги всі фінансові затрати він несе сам.

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 24. Особливості надання психологічної, психотерапевтичної допомоги окремим категоріям одержувачів психологічної допомоги **НЕПОВНОЛІТНІМ ДІТЯМ**, які постраждали при надзвичайних ситуаціях, воєнних дій та інші категорії)

Стаття 25. Особливості надання психологічної, психотерапевтичної допомоги окремим категоріям одержувачів психологічної допомоги **ІНВАЛІДАМ, ЛЮДЯМ ПОХИЛОГО ВІКУ**, які постраждали при надзвичайних ситуаціях, воєнних дій та інші категорії

Стаття 26. Особливості надання безоплатної психологічної, психотерапевтичної **ДОПОМОГИ ОСОБАМ ЯКІ ЗВІЛЬНЯЮТЬСЯ АБО ЗВІЛЬНЕНІ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ, З ЧИСЛА ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ,** осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, **ЧЛЕНАМ СІМЕЙ ЗАГИБЛИХ** (померлих) Захисників та Захисниць України відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 27. Права та обов'язки психолога, лікаря-психолога, клінічного психолога, лікаря-психотерапевта:

1. Психолог, лікар-психолог, клінічний психолог, лікар-психотерапевт **має право** на:

- 1) захист своєї честі та професійної гідності;
- 2) вибір наукового методу, форм, обсягу, місця, термінів підходу, засобів надання психологічної допомоги відповідно до цього закону;
- 3) відмову у наданні психологічних послуг у разі порушення одержувачем психологічної, психотерапевтичної допомоги норм і правил, встановлених відповідно до цього закону та інших норм та правил;
- 4) організаційне забезпечення підвищення своєї кваліфікації;
- 5) одержання психологічної реабілітації в установленому порядку;
- 6) страхування професійної помилки, внаслідок якої завдано шкоди чи шкоди здоров'ю громадянина, не пов'язану з недбалістю або недбалістю виконанням ними професійних обов'язків;
- 7) дотримання норм трудового законодавства;
- 8) відмову від співпраці з пацієнтом/клієнтом у випадку конфліктних ситуацій з ним або загрози життя та безпеки спеціаліста.
- 9) створення в державних або приватних установах належних умов праці: відповідати санітарно-гігієнічним (освітленості, температури, вологості, швидкості руху повітря), матеріально-технічним (обладнання, меблі, оргтехніка, інтернет тощо) нормам та естетичним вимогам.

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Стаття 27. Права та обов'язки психолога, лікаря-психолога, клінічного психолога, лікаря-психотерапевта:

2. Психолог, лікар-психолог, клінічний психолог, лікар-психотерапевт **зобов'язаний**:

1) мати вищу освіту за спеціальністю «Психологія», «Медична психологія» або «Медицина» (спеціалізація за фахом «Медична психологія», Психотерапія», «Психіатрія», «Психофізіологія»;

2) мати досвід **практичної роботи в закладах охорони здоров'я та або реабілітаційних закладах не менше одного року** та/або досвід практичної роботи **за фахом не менше двох років**;

3) повинні пройти атестацію відповідно до законодавства та/або формальне професійне навчання протягом останніх двох років;

4) кваліфіковано здійснювати професійну діяльність з надання психологічної, психотерапевтичної допомоги на основі дотримання прав людини та громадянина;

5) надавати одержувачу психологічної допомоги безоплатну повну інформацію про його права та обов'язки, види, умови, порядок та передбачувані результати її надання;

6) інформувати отримувача психологічної, психотерапевтичної допомоги або його законного представника про причини відмови у її наданні усній, письмовій чи електронній формі;

7) надавати психологічну, психотерапевтичну допомогу за умови добровільного самозвернення одержувача психологічної допомоги чи його законного представника в визначеному державною установою порядку;

8) надавати необхідну екстрену первину психологічну, психотерапевтичну допомогу громадянину України (групі громадян) у гострій кризовій ситуації;

9) пред'являти на вимогу одержувача психологічної, психотерапевтичної допомоги документ про свою кваліфікацію під час надання психологічної, психотерапевтичної допомоги;

10) дотримуватись алгоритмів, стандартів психологічної, психотерапевтичної допомоги;

11) дотримуватись кодексу професійної етики психолога, лікаря-психолога, клінічного психолога, лікаря-психотерапевта;

12) зберігати конфіденційність інформації про одержувача психологічної допомоги з урахуванням вимог цього Закону;

13) забезпечувати, якщо це потрібно за наслідками психологічної діагностики, відповідну взаємодію з фахівцями інших професій для надання психологічної, психотерапевтичної, психіатричної допомоги.

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Розділ II. Повноваження органів державної влади України, органів державної влади суб'єктів України, органів місцевого самоврядування/добровільного об'єднання територіальних громад у сфері психічного здоров'я, психологічної, психотерапевтичної допомоги населенню України

Стаття 28, 29, 30 Повноваження органів державної влади України та місцевого самоврядування/територіальні громади у сфері психологічної допомоги

Розділ III. Система психологічної, психотерапевтичної допомоги населенню України

Стаття 33. Система психологічної, психотерапевтичної допомоги

Розділ IV. Забезпечення психологічної, психотерапевтичної допомоги населенню України

Стаття 34. Стандарти психологічної, психотерапевтичної допомоги

Стаття 35. Кадрове забезпечення психологічної допомоги населенню України

Стаття 36. Фінансове забезпечення психологічної, психотерапевтичної допомоги населенню України

Стаття 37. Інформаційне забезпечення психологічної допомоги

Стаття 38. Заходи соціальної підтримки психологів, лікарів-психологів, клінічних психологів, лікарів-психотерапевтів

Стаття 39. Обов'язкове страхування психологів, лікарів-психологів, клінічних психологів, лікарів-психотерапевтів, робота яких пов'язана з загрозою їхньому життю та здоров'ю

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні»

Розділ VI. Контроль, нагляд та відповідальність за діяльністю з надання психологічної, психотерапевтичної допомоги населенню України

Стаття 40. Контроль та державний нагляд за наданням психологічної, психотерапевтичної допомоги

Стаття 41. Відповідальність за надання психологічної допомоги

Особи, що надають психологічну, психотерапевтичну допомогу, несуть відповідальність відповідно до державного законодавства та законодавства суб'єктів України.

Розділ VII. Заключні положення

ВИСНОВОК:

Законопроект України «Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні» - передбачає нову профілактичну модель (або функціонально-організаційна система) надання психолого/психотерапевтичної допомоги для покращення психічного здоров'я населення України із застосуванням міжгалузевого (мультидисциплінарного) підходу, яка передбачає міжвідомчу взаємодію та координацію зусиль всіх інституцій в ЄДИНУ електронну ланку, які належать до сфери психічного здоров'я, потребує впровадження у воєнний та повоєнний період.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

INNOVATIVE WAYS OF IMPROVING MEDICINE, PSYCHOLOGY AND BIOLOGY

DOI: 10.46299/ISG.2023.MONO.MED.2.4.2

4.2 Measures to improve the provision of psychological and psychotherapeutic assistance to the population of Ukraine and EU countries

In order to ensure social protection and psychological well-being of the population of Ukraine, to ensure access of citizens to qualified psychological and psychotherapeutic assistance, the issues arising in the field of psychological and psychotherapeutic assistance to the population in Ukraine are determined by:

1) legal, organizational and economic principles of providing psychological and psychotherapeutic assistance

2) rights and obligations of a person and a citizen, certain groups of the population of Ukraine in the field of psychological and psychotherapeutic assistance, guarantees of realization of these rights

3) powers of the state authorities of Ukraine, state authorities of the subjects of Ukraine and local self-government bodies/voluntary associations of territorial communities in the field of psychological and psychotherapeutic assistance;

4) rights and obligations of persons providing psychological and psychotherapeutic assistance to the population of Ukraine;

5) control, supervision and responsibility in the field of psychological and psychotherapeutic assistance

2. The provisions of this Law do not apply to relations in the field of psychiatric care for citizens of Ukraine.

Basic concepts used:

1. Psychological influence is the use of directed actions on the human psyche, conscious or unconscious, by means of persuasion, psychological preformation or suggestion to form a certain system of ideas, actions and attitudes that are subjectively perceived by the person as personally belonging

2. Psychotherapeutic influence is the use of methods aimed at the human psyche, conscious or unconscious, by means of persuasion, psychological preformation or suggestion for the treatment, rehabilitation and prevention of health disorders.